

‘અર્ગ’ ટકારવીનો

ગામલ સંગ્રહ

‘અટકળનો દરિયો’

લીલાલ્હેર હવે તો

કેવા લીલાલ્હેર હવે તો
તડકે બેઠું રહેર હવે તો

આંખોમાં ચોમાસું બેઠું
માલિકની છે મહેર હવે તો

જીદ કરે છે છોરી એવી
ચાંદને લાવો ધેર હવે તો

એનું મારણ કયાંથી લાવું
માણસ ધીમું જેર હવે તો

જે ઘેરીને મસ્ત રહે તું
એવું ઘેરણ ઘેર હવે તો

સપનની દિશાઓ

હજી કયાં મળી છે જ મનની દિશાઓ
કહો કઈ તરફ જે મિલનની દિશાઓ

સતત નેણ-દીપક જલાવી જ રાખ્યા
પછી ઝળહળી આગમનની દિશાઓ

તમે અંતરાયો મૂકીનેય થાક્યા
અમે લ્યો ન છોડી લગનની દિશાઓ

તમે ડગમગો ના લગીરે હવે તો
નમન ત્યાં કરે છે અમનની દિશાઓ

તમે ઊંઘમાંથી ઉઠાડી પૂછી લ્યો
'અઝીજ'ને વહાલી વતનની દિશાઓ

લીલુંચટાક છે

ઈચ્છાતણું આ લીસ્ટ તો લાંબુ લચાક છે
ને આપણું લલાટ જો કોરું કટાક છે

ટહુક્યા કર્યાની પેરવી કરતું રહ્યું સતત
પંખી આ મનનું કેટલું ભોળુંભટાક છે
એ વાત છે જુદી કે પ્રવેશી નથી શક્યા
એના સદનનું બારણું ખુલ્લુંખટાક છે

આ વૃક્ષના અસ્તિત્વનું જોખમ ટળી ગયું
ટોચે હજી એક પાંદડું લીલુંચટાક છે

ઈચ્છા જ હોય તો કદી વાંચી જુઓ 'અઝીજ'
પુસ્તક આ જિંદગીતણું કોરુંકટાક છે

પ્રભાત જ કયાં છે ?

સ્વપ્નમાં

મારી તારી વાત જ કયાં છે ?
તુજ જેવી સોગાત જ કયાં છે ?

મેઘધનુષના રંગો જેવાં
સપનાં સહુના સાત જ કયાં છે ?

માળો છોડી જાશે પંખી
ડાળીને આઘાત જ કયાં છે ?

કોરો કાગળ વાંચી લે જ
લોકો એવા જ્ઞાત જ કયાં છે ?

સંઘરી લઈએ દિલમાં એવી
આપણી મુલાકાત જ કયાં છે ?

જાક્ઝમાળ છે અજવાળાની
કિન્તુ એ પ્રભાત જ કયાં છે ?

છોકરીએ છોકરાને કંઈ કહ્યુંતું સ્વપ્નમાં
તે પછી આખું નગર ખીલી ઉઠ્યું' તું સ્વપનમાં

કોલ મળવાના ફરી દીઘા હતા ધીમા સ્વરે
ગામ આખાએ છતાં સૂણી લીધું'તું સ્વપ્નમાં

કાલ રસ્તામાં મને જે ઝૂલ દીધું'તું તમે—
એ જ મીઠી ખુશબુ ફેલાવી રહ્યુંતું સ્વપ્નમાં

કોઈ કારણસર તમે પાળી શક્યા ના કોલને
એટલે તો મન ફરી ભીનું થયું'તું સ્વપ્નમાં

નાગ ઈચ્છાના 'અઝીજ' નાથી શક્યું ના કોઈ પણ
મોરલી જેવું સતત વાગી રહ્યું'તું સ્વપ્નમાં

સમય થઈ ગયો

રિટાયર થવાનો સમય થઈ ગયો
બરાબર થવાનો સમય થઈ ગયો

શરીરે સુવાસો લગાવી ઘણી
ખુદ અતાર થવાનો સમય થઈ ગયો

તમે છો ને ઈશ્વર હતા જગ મહી
લ્યો પથ્થર થવાનો સમય થઈ ગયો

હજુ સત્ય પર આવરણ ક્યાં લગી ?
ઉજાગર થવાનો સમય થઈ ગયો

હવે બાંધ બિસ્તર જવાનું છે દૂર
મુસાફર થવાનો સમય થઈ ગયો

રમી લીધું ઘર-ઘર રમતમાં ઘણું
હવે ઘર જવાનો સમય થઈ ગયો

વિસરાઈ ગઈ

બંધ મુદ્દી સહેજમાં પરખાઈ ગઈ
શ્વાસની મૂડી બધી ખર્ચાઈ ગઈ

એ પછી એની મજા ક્યાંથી રહે ?
એક મુંગી વેદના ચર્ચાઈ ગઈ

ડૂબવામાં શું ગયું એ સૂર્યનું !
આપણા સંગાથની પરછાઈ ગઈ

સૌ વચાળે જે મને શોધી રહી
એ જ આંખો રૂભરૂ શરમાઈ ગઈ

કેમ આવ્યા'તા 'અઝીજ' દુનિયા મહી ?
વાત છેલ્લી પળ સુધી વિસરાઈ ગઈ

ટગ છે બાવા

દુનિયા નામે ટગ છે બાવા
ક્યાં આ તારું જગ છે બાવા

ધીમે રહીને કાઢી લે તું
પથ્થર નીચે પગ છે બાવા

વ્યર્થ પલાઠી વાળી બેઠો
આ રેતીના ટગ છે બાવા

હોવાની ફરિયાદો ના કર
હોવું દુઃખતી રગ છે બાવા

ખુશીઓની ક્યાં વાટ જુએ તું ?
માતમ મૃત્યુ લગ છે બાવા

થાશો લીલા લહેર પછી તો
ત્યાં જો તારી વગ છે બાવા

આપણા શબ્દો અષ્ટમુ પણ્ટમુ
ભાષા પણ લગભગ છે બાવા

અહિપણ છે

રોષ તારો પ્રિયે અકારણ છે
જરમરે કયાં ભલા અહીં રણ છે

હા ફક્ત એટલી વિમાસણ છે
જેર પોતે જ એનું મારણ છે

‘ખૂબ ચાહું છું’ કહું છું તો પણ—
આપણે કયાં કશુંય સગપણ છે

સંત બનવાની જીદ છોડી હે
આદમી થાવું એ જ ડહાપણ છે

ચણાયો છું

બુદ્ધ બુદ્ધ જેમ હું તણાયો છું
બુદ્ધના કુરુક્ષોત્રમાં હણાયો છું

યુગ—યુગે એક છે, નિયમ તો પણ
દોઈ અક્ષરમાં હું ચણાયો છું

મેય બલિદાન તો દીઘાં છે પણ
પારકો કેમ હું ગણાયો છું ?

એમના નખ મહી ઝનૂન વધે
વ્યર્થ હું પણ પછી ખણાયો છું

તું જો ઈચ્છે મને જ ઓઢી લે
પ્રેમ—ચાદર મહી વણાયો છું

એ ભલે ફેરવી લે આંખ ‘અઝીજ’
એમના હોઠે ગણાગણાયો છું

કદીયે વેર ના

આપણે વાધા પહેયા શહેરના
તે પછી વાવડ મળ્યા છે કેરના

કાસદે પણ સ્તબ્ધ થે જોયા કર્યું
પારખાં મીરાં કરે શે જેરના !

તે છતાં તું દઈ હે છે સામટાં
આપણા બેમાં કદીયે વેર ના

એટલે તો નાવમાં કાણું પડયું
બેઉના ‘હું’માં જરાયે ફેર ના

એમને લોકો પૂછે છે પાંચમાં
જે રહયા છે કયાં ટકા કે તેરના

હું તને એ રોગનું કારણ કહું
વાત ને વર્તન વચ્ચાને મેળ ના

જિંદગીની શોધમાં પામ્યા ‘અઝીજ’
ધૂળ ને છેકાં જ છે કેં ઘેર ના

એવું બધું

એ જ બસ આધાર ને એવું બધું
એક પાલનહાર ને એવું બધું

રૂપના અંબાર ને એવું બધું
શબ્દના શાણગાર ને એવું બધું

સંત જીવન-સાર ને એવું બધું
પ્રેમ અપરંપાર ને એવું બધું

એ જ રસ્તો છે જવાનો દિલ મહી
પાંપણોની પાર ને એવું બધું

આગ લાગી દિલ મહી છે આમ તો
આંસુઓ ચોધાર ને એવું બધું

કેમ પહોંચાશે હવે એના લગી ?
ચોતરફ અંધાર ને એવું બધું

ઉતરે કયારે ‘અજીજ’ કોને ખબર ?
શ્વાસનો આ ભાર ને એવું બધું

ચણાયો છું

બુદ્ધબુદ્ધા જેમ હું તણાયો છું
ખુદના કુરુક્ષેત્રમાં હણાયો છું

યુગ-યુગે એક છે, નિયમ તો પણ
ઢાઈ અક્ષરમાં હું ચણાયો છું

મેય બલિદાન તો દીઘાં છે પણ
પારકો કેમ હું ગણાયો છું ?

એમના નખ મહી ઝનૂન વધે
વ્યર્થ હું પણ પછી ખણાયો છું

તું જો ઈચ્છે મને જ ઓઢી લે
પ્રેમ-ચાદર મહી વણાયો છું

એ ભલે ફેરવી લે આંખ ‘અજીજ’
એમના હોઠે ગણગણાયો છું

ટશર થઈ ગઈ

એકાંતમાં

તમારી જરાક ન નજર થઈ ગઈ
પછી જિંદગી બાઅસર થઈ ગઈ

રસ્તાનાં ફૂલોય કંટક બન્યાં
સહજ બંદગીમાં કસર થઈ ગઈ

તપે છે અચાનક, કશું મારામાં
શું સહરાની એવી અસર થઈ ગઈ

અમી-છાંટણાની છે વાતો અજબ
શિલામાંય લીલી ટશર થઈ ગઈ

તમે બંદગી સૂઝીઓની જુઓ
ગયા સિજદામાં ને સહર થઈ ગઈ

કોણ કોનું થાય છે એકાંતમાં
સૌ અહીં અટવાય છે એકાંતમાં

ભરસભામાં જે કશું સમજાય ના
એ બધું સમજાય છે એકાંતમાં

સાદ દીઘો'તો કોઈએ એક દી'
શું તેહજ સંભળાય છે એકાંતમાં ?

બારણે ઉભાં હતાં એ કયારના
ને હવે શરમાય છે એકાંતમાં

નામની એના 'અઝીજ' તાસીર જો
હોઠ ભીના થાય છે એકાંતમાં

ચાલ્યા કરો

હા ફક્ત એહસાસ લઈ ચાલ્યા કરો
ભીના ભીના શ્વાસ લઈ ચાલ્યા કરો

સાત દરિયાથી એ છીપાશે નહીં
આમ અકબંધ ઘાસ લઈ ચાલ્યા કરો

કોને કોને આપ ગણશો પારકાં ?
સહુ તરફ વિશ્વાસ લઈ ચાલ્યા કરો

કાળમુખી રાતના પેટાળમાં
યાદનો અજવાસ લઈ ચાલ્યા કરો

આ બધા રસ્તાઓ મૂંજવી મારશે
એક રસ્તો ખાસ લઈ ચાલ્યા કરો

આ બધી અકડાઈ ખોટી છે 'અઝીજ'
બંદગીમાં દાસ થઈ ચાલ્યા કરો

ખાલી ઘર

આપણે પથ્થર છીએની માન્યતા સાચી હશે ?
એક ખાલી ઘર છીએની માન્યતા સાચી હશે ?

આ ઉદાસી આંગણે થૈ છમુલીલી પાંગરી
એ પછી પગભર છીએની માન્યતા સાચી હશે ?

આ સફર છે, ના કદી મુકામની પરવા કરી
એટલે બેઘર છીએની માન્યતા સાચી હશે ?

આંખ પર કાજળ ઘસ્યું, ને ગાલ પર ટપકું કર્યું
એટલે સુંદર છીએની માન્યતા સાચી હશે ?

એ અલગ છે વાત કે ભૂલ્યા વરસવાનું અમે
જાતના ઝરમર છીએની માન્યતા સાચી હશે ?

તારું ગામ લાગે છે

હર ઘડી એ જ કામ લાગે છે
ખૂબ વહાલું એ નામ લાગે છે

એટલે તો મળી અહી હળવાશ
આ ફ્કીરોનું ધામ લાગે છે

આંગણે એમના પાવન પગલાં
એક સુંદર ઈનામ લાગે છે

પ્રેમનગરી ભલા છે કેવી આ ?
પ્રેમ જાણે હરામ લાગે છે

સૌના ચહેરે ખુશીની છે છાલક
આ ‘અઝીઝ’ તારું ગામ લાગે છે

તારું ગામ લાગે છે

હર ઘડી એ જ કામ લાગે છે
ખૂબ વહાલું એ નામ લાગે છે

એટલે તો મળી અહી હળવાશ
આ ફ્કીરોનું ધામ લાગે છે

આંગણે એમના પાવન પગલાં
એક સુંદર ઈનામ લાગે છે

પ્રેમનગરી ભલા છે કેવી આ ?
પ્રેમ જાણે હરામ લાગે છે

સૌના ચહેરે ખુશીની છે છાલક
આ ‘અઝીઝ’ તારું ગામ લાગે છે

દિશાઓ

કદાચિત હશે આ પ્રલયની દિશાઓ
વણી ધૂંધળી છે સમયની દિશાઓ

અમે હાર માણી વિજયની છટાથી
પછી મેળવી છે વિજયની દિશાઓ

છે ફિક્કા ચહેરા ને ભયભીત આંખો
અહી કોણ સર્જે છે ભયની દિશાઓ ?

તમે ચાંદ-સૂરજ તરફ દોટ મૂકી
અમારી છે મંજિલ હદ્યની દિશાઓ

હદ્યના બધા તાર તોડ્યા પછીથી
ભલા કયાંથી મળશે તે લયની દિશાઓ ?

અણમણે છે

તાર કેવા રણજણે છે
દાર જાણે ખણખણે છે

ચોતરફ સૂમસામ સઘળું
કોઈ હળવે ગણગણે છે

ડાળ પરથી પાન ખરતાં
માંહલો કાં સણસણે છે ?

અશ્વ તો એકે બરયાના
કોણ આધે હણહણે છે ?

હા, ‘અઝીજ’ના સિમત પાછળ
દદ’ છાનું જણજણે છે

સરવાળો કરો

લાગણીનો રોજ સરવાળો કરો
કો’ હદ્યમાં કાંકરીચાળો કરો

દોસ્ત ! ચહેરાને તમારા સાચવો
વ્યર્થ શાને આયનો કાળો કરો

તે પણી નક્કી કરું મારી દિશા
ખુદ થકી સંબંધ એક્ધારો કરો

વિશ્વને રે’વા સમું કરવું જ હો
પ્રેમનો યારે તરફ માળો કરો

અનરાધાર જીવો

હું સદા રાખીને અધ્યાહાર જીવો
શૂન્ય થૈ ને સાવ અપરંપાર જીવો

જીવવું હો તો ગજબનું યાર જીવો
થૈ શહીદીના કફનનો તાર જીવો

થાવ જો શબ્દો તો સૌસરવા જ જાજો
મૌન જો રહી જાવ તો થૈ તલવાર જીવો

દ્વાર જો ખુલ્લા હદ્યના થૈ શકે તો
એક-બીજાનો બની ઈતબાર જીવો

છો જીવે દુનિયા ‘અઝીજ’ એની તરસમાં
ખુદને નાણી જોઈ અનરાધાર જીવો

તું જ જાની છે

ઓક પાગલતણી જુબાની છે
‘તું જ જલીમ છે, તું જ જાની છે’

તું જ પ્રતીક્ષાની એ નિશાની છે
રાત પણ પ્રતીક્ષાની એ નિશાની છે

ભર સભામાં આ શું કહી બેઠાં !
લોક કહેતા રહ્યા : દીવાની છે

એ બધે ઘૂમે છે, સિકંદર થઈ
ને પણી કહે છે : દુનિયા ફાની છે

ડરેલા હોય છે

આંખમાં સાગર ભરેલા હોય છે
લોક સૌ એના જ ઘેલા હોય છે

એટલે કરતો નથી એની દવા
ધાવ દિલમાં તે કરેલા હોય છે

કોઈ શું આપી શકે ઉત્તર બધા
પ્રેમ-પ્રભના કયાં સહેલા હોય છે

અધવચ્ચે પાછા ફરે ના તે કદી
ધ્યેયને જે કો' વરેલા હોય છે

એમનું જીવન 'અઝીજ' સાર્થક થયું
જે બધા ખુદથી ડરેલા હોય છે

ફૂલોની ભાષા

શાયદ ફળે કાંઈ તારીય આશા
શીખી લે અહીં તુંય ફૂલોની ભાષા

દરિયો સહજમાં પછી પાર કરશે
દુભાડી શકે જો અહીં તું નિરાશા

પાધર થયું ઘર પડીને છતાંધે—
આપે હજી કોઈ અંદરથી જાસા

ખીછું પકડવાનું પડતું મૂકીને
પર્વત ઊચકવા કરે શું તમાશા !

ઉડે લગાવી છે દૂબકી 'અઝીજે'
નક્કી લ્યો પડવાના પોખાર પાસા

પાંપણો ટાળી હતી

એટલે તો વાત મહેફિલમાં સહજ ટાળી હતી
એમના ચહેરાની રેખાઓ અમે ભાળી હતી

લોકની વરચે અબોલા રાખવાના કોલને
હું તરત ભૂલી ગયો ને તે શરત પાળી હતી

જિંદગીભર એ શરમની વાત ન ભૂલ્યાં કદી
એમણે તો અંત ટાણો પાંપણો ટાળી હતી

એ પછી તો આપણાં સ્વખાઓ, દુઃસ્વખાઓ પણ અલગ
તે વળાંકે આપણી અંતિમ એ તાળી હતી

વાત જુદી છે તે સહેજે ફળી ના એ 'અઝીજ'
જિંદગીને રેશમી જુલફો શી પંપાળી હતી

જંપી ગયું છે

નામ એનું હોઠ પર થીજી ગયું છે
મન ભલા કેવી મહિરા પી ગયું છે

ડાળ તો ખાલી હજી જૂલ્યા કરે છે
એક પંખી કયારનું ઊડી ગયું છે

કાલ તક તો સ્લેટ આ કોરી હતી ને—
નામ ભીનું કોઈ ત્યાં ચીતરી ગયું છે

એ હવે કયારેય ના જાગી શકે લ્યો
આ નગરનું લોક તો જંપી ગયું છે

ના કશો ઉન્માદ કે ના વેદના
આ જીવન એવું હવે ફાવી ગયું છે

ઇશ્વર કહી શકતો નથી

કોઈને ઇશ્વર કહી શકતો નથી
એટલે પથ્થર કહી શકતો નથી

હુંઝ જ્યાં મળતી નથી સહવાસની
એ જગાને ઘર કહી શકતો નથી

માર્ગ કે મંજિલથી છે તું બેખબર
હું તને રેહબર કહી શકતો નથી

જિંદગીની વારતામાંથી અહીં
એક-બે અવસર કહી શકતો નથી

ખળખળે ના, ખળખળાવી ના શકે
એમને સાગર કહી શકતો નથી

લાગી શરત ?

એ મને મળશે કશો લાગી શરત ?
આ હદ્ય મહેકી જશે લાગી શરત ?

એટલે તો એ ગલીમાં જાઉ છું
એ દિ'દષ્ટિ થશે લાગી શરત ?

એમનો કાગળ મળ્યો વરસો પછી
યાદમાં દૂઢ્યાં હશે લાગી શરત ?

આમ કંઈ આ ઓરડો ના જળહળે
એમનાં પગલાં થશે, લાગી શરત ?

નર્મદા-સાબર મળી હૈયા મહી
આ હદ્ય દરિયો હશે, લાગી શરત ?

તે પછી રિસાઈને ચાલ્યા ગયાં
ઘારનું સગપણ હશે, લાગી શરત ?

ગામ ખાલી

સુરાલય છે ખાલી, બધા જામ ખાલી
નથી કોઈ પાનાર, ને શામ ખાલી

હવે પ્રેમ જેવી નથી કોઈ ઘટના
નથી કોઈ આશિક, અને ઘામ ખાલી

ન હરકત, સહેજે; નથી કયાંય હલચલ
નગરનાં નગર, ગામનાં ગામ ખાલી

હવે કોઈ આબિદ નથી એ ઈબાદત
વદે છે હનુમન, સીતા-રામ ખાલી

છે અંતરથી અંતર, સંબંધો ન બંધન
હવે લાગણીના બધા નામ ખાલી

ખૂબ અધરું છે

ખુદને મળવું જ ખૂબ અધરું છે
નિજને છળવું જ ખૂબ અધરું છે

સત્તના દરવાજે ટાકોરા દઈને
પાછા વળવું જ ખૂબ અધરું છે

જગાની માયામાં ગળાડૂબ બની
હકમાં ભળવું જ ખૂબ અધરું છે

મહેફિલોમાં તો બધું ક્ષેમકૃશળ
પંડે બળવું જ ખૂબ અધરું છે

જૂઝીએ આખી જિંદગી તે છતાં
મનને કળવું જ ખૂબ અધરું છે

શીશ સજદામાં ટળી જાય સહજ
દિલનું ટળવું જ ખૂબ અધરું છે

શ્રદ્ધાળું છે

જગ કયાં તારું-મારું છે
એ સૌનું મજિયારું છે

જાકજમાળો શું કરશો ?
ભીતર તો અંધારું છે

ડાળ જૂલી ફફડી ઊઠ્યું
મન જબરું ગોઝારું છે

એ દસ્તક શાને મારે ?
જગ છોડી જાનારું છે

પીડાના તાંદુલ બાંધ્યા
દિલ કેવું શ્રદ્ધાળું છે ?

હવેલી છે

પ્રીતની રીત ઘણી ઘેલી છે
વાત સંતોષે આ કહેલી છે

જોજનો ચાલતાંયે આવે ના
બે કદમ દૂર એની તેલી છે

જિંદગીનો હિસાબ શું બેસે ?
સાવ ગુંચવાયેલી પહેલી છે

કોઈ માથે ચડાવી ચાલે છે
કોઈની ઠોકરે ચડેલી છે

એના દીવાના જ્યાં વસે છે, એ
લાગણીવાસની હવેલી છે

દિવસ જેવું

તોય અકબંધ છે તરસ જેવું
કોઈ લઈને ઉભું કળશ જેવું

ચાલ રમીએ, રમત ભુલાયેલી
કયાં સુધી કાળજે કણસ જેવું

વૃક્ષ એકેય ના રહે સુકું
ઉગશું શ્રાવણી દિવસ જેવું

દૂર ચાલ્યા ગયા પરમ પગલાં
હર પળે તોય કાં દરસ જેવું

છાંયડો એમ સાચવે છે ‘અઝીજ’
વૃક્ષ મુફ્ફલિસની જણસ જેવું

ગીતા વેદ છે

તોય કયાં એને કર્શો પણ ખેદ છે
માનવી ખુદની નજરમાં કેદ છે

બેઘડક સરતી હતી એ કાલ તો
નાવમાં આજ અસંખ્ય છેદ છે

લાલ લોહી છે બધાના તન મહી
એક ‘અલ્લા’, એક ગીતા વેદ છે

શ્રાવણી વરસાદ જેવી આ ઘડી
સાવ સુકકી રૈ ગયાનો ખેદ છે.

કોઈ ના સમજ શક્યું એને ‘અઝીજ’
જિંદગીનો એ જ ઊડો ભેદ છે

અલ્લાહુ અકબર

દીવાનો છું મારો પથર
દુનિયા તારી મારો ઈશ્વર

રસ્તામાં અટવાઈ ન જાશો
રસ્તે ઉભા લાખ્ખો રેહબર

જ્યામાળાના નાકાં તૂટયાં
તોય રહ્યું એનું એ જીવતર

બચવાનો છે એ જ આરો
અંદરથી થા પૂરો સરભર

એક જ વેશ રહ્યો લે બાકી
મીરાં થૈ પહેરી લે જાંજર

હોઠ શબ્દને રહ્યા શોધતા
દિલ બોલ્યું : અલ્લાહુ અકબર

એના દીવાના જ અમર છે
બાકી સઘળું નશ્વર નશ્વર

એનું સરનામું

એક મોજું છું ને દરિયામાં નથી
હું હજ કેમ તારા રુદ્ધિયામાં નથી

ગામ કે શેરી કે ફળિયામાં નથી
એનું સરનામું આ દુનિયામાં નથી

આમ તો છે સર્વવ્યાપી તું ખુદા
કેમ તું મારા જ હૈયામાં નથી ?

સાત સાગર પણ હુબાડે શું ભલા !
કોઈ ઝંઝા જો આ નૈયામાં નથી

નામ એનું લઈ, થયો છું કિંમતી
મૂલ્ય મારું કોઈ ફિદ્યામાં નથી

હોઠને અંતર વચાળે ભેદ છે
જે સપાટી પર છે, તળિયામાં નથી

એનું સરનામું

એક મોજું છું ને દરિયામાં નથી
હું હજ કેમ તારા રુદ્ધિયામાં નથી

ગામ કે શેરી કે ફળિયામાં નથી
એનું સરનામું આ દુનિયામાં નથી

આમ તો છે સર્વવ્યાપી તું ખુદા
કેમ તું મારા જ હૈયામાં નથી ?

સાત સાગર પણ હુબાડે શું ભલા !
કોઈ ઝંઝા જો આ નૈયામાં નથી

નામ એનું લઈ, થયો છું કિંમતી
મૂલ્ય મારું કોઈ ફિદ્યામાં નથી

હોઠને અંતર વચાળે ભેદ છે
જે સપાટી પર છે, તળિયામાં નથી

તમારું જ નામ

અમારા હદ્યમાં તમારો મુકામ
આ હૈયું મટીને થયું તીર્થધામ

તમે આંગળી મારી પકડી અને
પલકભરમાં રસ્તો થયો આ તમામ

થયું ધૂળધાણી કાણોમાં બધું
અહમુનો અમારો આ કેવો દમામ !

લથડવાનું પહેલેથી નક્કી હતું
તમે જ્યાં પીધાં ઝાંઝવાના જ જામ

ભલે લોક એને કહે છે ગજલ
'અઝીજે' લખ્યું છે તમારું જ નામ

નથી દૂર સાહિલ

કશુંયે રહ્યું ના હવે પામવાને
મળી આગ એવી હદ્ય ડામવાને

અનુકૂળતા પર નથી આશ તેથી
અમે નાવ સોંપી પ્રતિકૂળ હવાને

બધે પ્રાણઘાતક છે વાયુ અહી તો
મળે શ્વાસ શોધો એ આખોહવાને

અમે મેળવ્યું છે દરદ એ કે જેણે
ન આપી કદી એક તક પણ દવાને

ખબર છે ‘અઝીજ’ ને નથી દૂર સાહિલ
હવે વાર જાડી નથી દૂબવાને

એક ચિનગારી તો...

એક ચિનગારી તો આખું શહેર સળગાવી શકે
આ જગત આખું પછી એને નહી ઠારી શકે

હાથમાં હું કૂલ લઈને કયારનો ઊભો રહ્યો
તું હવા થઈ આવ જેથી મહેક ફેલાવી શકે

રાતના અંધારને ચીરી વધો આગળ હવે
ચીતરેલા સૂર્ય તો અજવાસ નહી લાવી શકે

એક તારા નામથી આ હોઠ ભીના છે સતત
એટલે તો આ જગત મુજને ન તરસાવી શકે

આ જીવનની વારતા પૂરી થવામાં છે ‘અઝીજ’
કાળના આ કાઝલાને કોણ થંભાવી શકે

શું થશે ?

તું અગર દર્પણ થશે તો શું થશે ?
એક ભીની ક્ષાણ થશે તો શું થશે ?

એટલી લીલામ થઈ છે લાગણી
કે હવે સગપણ થશે તો શું થશે ?

એક દરિયો માછલીની આંખનો
ઝંજવાનું રણ થશે તો શું થશે ?

કોઈ એનું મુલ્ય ના આંકી શકે
શૂન્ય મન કંઈ પણ થશે તો શું થશે ?

આમ તો વધતી રહે છે જંખના
આમ એ વળગણ થશે તો શું થશે ?

આ બધા કડવા અનુભવ તો ‘અઝીજ’
ઝેરનું મારણ થશે તો શું થશે ?

એનું સરનામું

એક મોજું છું ને દરિયામાં નથી
હું હજ કેમ તારા રુદ્ધિયામાં નથી

ગામ કે શેરી કે ફળિયામાં નથી
એનું સરનામું આ દુનિયામાં નથી

આમ તો છે સર્વવ્યાપી તું ખુદા
કેમ તું મારા જ હૈયામાં નથી ?

સાત સાગર પણ ડુબાડે શું ભલા !
કોઈ જંજા જો આ નૈયામાં નથી

નામ એનું લઈ, થયો છું કિંમતી
મૂલ્ય મારું કોઈ ફટિયામાં નથી

હોઠને અંતર વચાળે ભેદ છે
જે સપાટી પર છે, તળિયામાં નથી

કેમ છે ?

દર્પણ મલકી પૂછ્યું કે, ‘કેમ છે ?
કોણ છે તું, ને આ શાનો વ્હેમ છે ?’

એક દરિયો ઘૂઘવે છે મૌનનો
તે પછી આ નાવ કુશળકોમ છે

મોકલે ના એ કદી ઈ-મેઈલ પણ
લાડકું દિલ તો કહે છે : પ્રેમ છે

તાપણાથી પણ પડે ના કે ફરક
ભૂંગળીની ઝૂંક તોયે હેમ છે

એ મિલનની વાત શું કરવી ‘અઝીજ’
જૂલતી સાંકળ હજ તો તેમ છે

પરખાઈ સાધો

ચાલો પરખીએ સર્વ્યાઈ સાધો
ખુદમાં જ છે કે કર્યાઈ સાધો

પ્રેમનો ઘાલો પીધા પછી તો
ભાષા હદ્યની ઉકેલાઈ સાધો

છે હાર નિંત જીવન રમતમાં
પછી શીદને માંડી અંચાઈ સાધો

અજંપાના દરવાજે ડરો જમાવી
પછી મેળવે છે સરસાઈ સાધો

સહેજે વળે ના ગમે તે વળાંકે
‘અઝીજ’ એ રીતે પરખાઈ સાધો

બોલ તું

સહેજ અડકે ને બને છે ઢોલ તું
આમ હૈયું ના કદીયે ખોલ તું

મૌનનો મહિમા ઘણો છે તે છતાં
બોલવાં જેવું જ હો, ત્યાં બોલ તું

એટલો વિવેક તો જગવ ભલા
સૂઝીઓની મહેફિલોમાં ડોલ તું

લાખ પોથી પાઠ ઉથલાવે છતાં
જવતર આખર ગણી લે પોલ તું

લાખ વાંધા અન્યમાં ઊભા કરે
જાતના વહેવારને પણ તોલ તું

તે છતાં આ શ્વાસ પાછા ના ફરે
કેટલા આપે ભલેને મોલ તું

હિસાબ આપી દે

જિંદગીનો હિસાબ આપી દે
લે, આ કોરી કિતાબ આપી દે

સ્વર્ગ મારું હતું ને મારું છે
જા, ખુદાને જવાબ આપી દે

હોશ ખોયા નથી કદી જગમાં
લાવ, તાહિર શરાબ આપી દે

મેં તો માંગ્યું'તું ફક્ત એક કિરણ
કયાં કહ્યું આઝતાબ આપી દે

તારા દર્શનની લે તલબ યારબ
તુજને જોવાની તાબ આપી દે

યુદ્ધના બકવાસ જેવું કેમ ?

સાથે નથી કોઈ છતાં સહવાસ જેવું કેમ?
એની ગલીમાં ઘોચતાં હળવાશ જેવું કેમ?

નજીદીક જઈને જોયું તો દીવો ન મળે કયાંય
ને ઝૂંપડીમાં દીપના અજવાસ જેવું કેમ?

અલ્લાહ, ઈશાનું એ રટણ રાત-દિન કરે
ને તે છતાંય જીભ પર કડવાશ જેવું કેમ?

માળો કર્યો છે પંખીએ સરહદના વૃક્ષ પર
બંને તરફ છે યુદ્ધના બકવાસ જેવું કેમ?

આંખો પછીતે આપણી સાગર ભર્યા હશે!
આંસુ મહી, સૌના અહી, ખારાશ જેવું કેમ ?

ઉપદેશ દઈને સંતો પણ થાકી ગયા ‘અઝીજ’
કાનો મહી આ લોકના બહેરાશ જેવું કેમ ?

પ્રવાસ પૂરો કર

એ રીતે આ પ્રવાસ પૂરો કર
ફૂલની જેમ શ્વાસ પૂરો કર

એ પછી આવે ધામ સૂક્ષીનું
તું પ્રથમ આ ઉજાસ પૂરો કર

પીડે સૌને આ સદીઓથી
યુદ્ધનો મહાત્રાસ પૂરો કર

એ તો ચાહે છે હજ્યે તુજને
પત્ર છેલ્લો છે ખાસ પૂરો કર

એ રીતે ફળશે આ ગઝલ તુજને
ગા લ ગા ગા નો પ્રાસ પૂરો કર

ખળભળતો રહું

એટલે તો આમ જળહળતો રહું
નામ એનું દિલમાં સંચરતો રહું

તે છતાં અંધાર તો વધતો રહે
રોજ સૂરજ થૈને પીગળતો રહું

યુદ્ધના મેદાનમાંની તોપ પર
થૈ ધજા ધોળી હું ફરફરતો રહું

એ સદા મુજ આંખની સામે જ હો
સાંજ ટાણો એમ કરગરતો રહું

સાગરના દોસ્ત

કેમ સધળા થઈ ગયા પથ્થરના દોસ્ત ?!
જેમને ગણતા હતા ઈશ્વરના દોસ્ત

એ સમયનો સાથ નહીં આપી શકે
આ બધા તો છે ફક્ત પલભરના દોસ્ત

ઘર તમારું જેમણે બાળી દીઘું
એ કદાચિત હો તમારા ઘરના દોસ્ત

જાણજાણાવે છે હદ્યના તારને
યાદ આવે જે ક્ષણે અંતરના દોસ્ત

બુંદ પીને પણ ઘણાંયે તૃપ્ત છે !
કેમ પ્યાસા છે હજ સાગરના દોસ્ત ?

વરસો પછી

બારણે દસ્તક થયા વરસો પછી
ને સ્મરણ કું સળવળ્યાં વરસો પછી

એમને ના કહી શકો : ભૂલા પડ્યા
જે બધા પાછા ફર્યા વરસો પછી

જેમને શોધ્યા કર્યા વરસો સુધી
એ જ ઉબર પર મળ્યા વરસો પછી

આમ તો પથ્થર હતા ને તે છતાં
મીણ થઈને પીગળ્યા વરસો પછી

બે'ક ખેતરવા જ તો છેટું હતું
તે છતાં આજે મળ્યાં વરસો પછી

લે ‘અઝીજ’ સુધરી ગયું તારું મરણ
દુશ્મનો ટોળે વળ્યા વરસો પછી

વરસો પછી

બારણે દસ્તક થયા વરસો પછી
ને સમરણ કે સળવળ્યાં વરસો પછી

એમને ના કહી શકો : ભૂલા પડ્યા
જે બધા પાછા ફર્યા વરસો પછી

જેમેને શોધ્યા કર્યા વરસો સુધી
એ જ ઉબર પર મળ્યા વરસો પછી

આમ તો પથ્થર હતા ને તે છતાં
મીણા થઈને પીગળ્યા વરસો પછી

આમ તો પથ્થર હતા ને તે છતાં
મીણા થઈને પીગળ્યા વરસો પછી

બે'ક ખેતરવા જ તો છેટું હતું
તે છતાં આજે મળ્યાં વરસો પછી

લે 'અઝીજ' સુધરી ગયું તારું મરણ
દુશ્મનો ટોળે વળ્યા વરસો પછી

લણ્યું જ નહીં

સકળ બ્રહ્માંડમાં એવું કોઈ મળ્યું જ નહીં
અમોને સાચનું સરનામું પણ જડ્યું જ નહીં

ચીથરેહાલ દશા એટલે અમારી થઈ
વણેલું પોત કબીરે, અમે વણ્યું જ નહીં

આમ તો તુજને નમ્યું છે સદા આ શીશા છતાં
આ એક દિલ છે નઠારું; કદી ફળ્યું જ નહીં

સૂક્ષીઓએ તો કંઈ કેટલું વાવ્યું છે છતાં
અમારા ભાગ્ય કે એને કદી લણ્યું જ નહીં

'અઝીજ' કેમ ના માગે હંમેશા એની કૃપા
વિષ મીરાનું અમોને કદી ચડ્યું જ નહીં

ઘાર કરી લે

આવ્યો છે તો ઘાર કરી લે
થોડો હળવો ભાર કરી લે

સમજાવી હે મનને એવું
દિલથી તું વહેવાર કરી લે

બીજા આપોઆપ તરાશો
એક જ દરિયો પાર કરી લે

ના તું જીતે, ના હું હારું
એવો કારોબાર કરી લે

અંખોને વાચાળ કરીને
એનો દાવેદાર કરી લે

ના ઘર તારું, ના ઘર મારું
મનનો ચલ વિસ્તાર કરી લે

દરદથી ઘરોબો

રાત-દિ' જેનો મુજથી ઘરોબો થયો
એ પ્રાણ જ ઉડનખટોલો થયો

ખૂબ ઊડો ઊતર્યો અને તે પછી
તેજરેખાનો એક જ લિસોટો થયો

જેર પીધા કર્યા છે મેં મીરા બની
એટલે તો આ સત્નો કટોરો થયો

નાવ સુકકી નદીમાં દૂબી એટલે
જળનો અંતિમ શ્વાસે ભરોસો થયો

થાવ ઊડા થયા છે 'અઝીજ' તેથી શું ?
એ બહાને દરદથી ઘરોબો થયો

ગજલનો ટોલિયો

સાવ સૂકા રણ સમું ભાળી શકાય
એક સ્વખાને અગર ભાળી શકાય

એક ઘોડાપૂરને રોકી શકાય
એક-બે આંસુ નહીં ખાળી શકાય

એટલે તો બેઘડક હું જાઉ છું
એના તેડાગર નહીં ટાળી શકાય

નીકળી જે ઘેરથી વહેતી રહે
એ નદીને કઈ રીતે વાળી શકાય

લે 'અઝીજ' અંગત કશું કીધા વગર
કયાં ગજલનો ટોલિયો ટાળી શકાય

કુરુક્ષેત્ર

દ્વારને પગરવ તણાં સંબંધ છે
ને ટકોરા ટેરવાની સંગ છે

એ બધા પણ કેટલા છે બેખબર
જે બધાને કાફલાનો સંગ છે

એટલે કાયમ રહું કુરુક્ષેત્રમાં
હા, સતત મારે જ મુજથી જંગ છે

બેઉની છલકાઈ આંખો તે છતાં
મોજથી ઊજવી રહ્યા પ્રસંગ છે

સ્થિર ડગ મુશ્કેલ છે આજે 'અઝીજ'
જિંદગીની દોર એવી તંગ છે

ધૂળધાણી

રકત ટપકે અહીં, કમાણી છે
કોઈ છો તરફદે, ઉજાણી છે

આપણું બોલવું નિર્થક છે
એમનું મૌન એ જ વાણી છે

ધૂળઢેફાં જ જેની મિલકત છે
એનું હોવું જ ધૂળધાણી છે

અન્યની આંખ લૂછતા રે'જે
એમની આંખ પાણી પાણી છે

એક ફિદ્યુંય ના રહ્યું ગજવે
આપણી એ જ તો કમાણી છે

જ્યાજ્યકાર છે ભેરુ

આ સંસાર અસાર છે ભેરુ
કૂલ સવરૂપે ખાર છે ભેરુ

પંથો અપરંપાર છે ભેરુ
મંજિલ એનું દ્વાર છે ભેરું

અંદર-બાહર ઝગમગ ઝગમગ
જોડી દીધો તાર છે ભેરુ

પ્રેમ લાગણી ને સંબંધો
કપટી કારોભાર છે ભેરુ

નિભાડો જો પાર કરે તો
મત અગન પડકાર છે ભેરુ

ગણવાનું તું ભૂલ્યો તેથી
ગુસ્સો ભારોભાર છે ભેરુ

રસ્તા પગમાં આવી ઊભા
તુજ પર દારોમદાર છે ભેરુ

પૃથ્વીના પેટાળ ઉપર આ
માણસ નામે ભાર છે ભેરુ

તળાવ જેવું આ સગપણ છે
પગ મૂકો ત્યાં પાળ છે ભેરુ

જે દીવો તું શોધે એ તો
સળગ્યો સામે પાર છે ભેરુ

જ્યાં ત્યાં વેરવિખેર ન થૈ જા
એક જ તારણહાર છે ભેરુ

પ્રવાસ નથી

એટલે તો કોઈ ઉજાસ નથી
આજ અવસર કોઈ તો ખાસ નથી

નીકળ્યા કયારના હલેસા લઈ
નાવનો કાં કોઈ પ્રવાસ નથી !

શું રહું એ નગરમાં કે વનમાં ?
માનવીનો કોઈ આભાસ નથી

સહેજ મલકાટ હોઠ પર લાવો
આપણી આશ કોઈ ખાસ નથી

એક આદમ ને હવ્વાના છોરુ
કેમ સંબંધ કોઈ રાસ નથી ?

સનમ લાગે

એક પળ જે મને સનમ લાગે
એ જ બીજી કાણે ભરમ લાગે

એમ ના ભીડમાં પડે ભૂલો
આદમી એક જે ઈસમ લાગે

હું મળું એટલો નજીક છતાં
તુજને મળવું અગમ-નિગમ લાગે

આવ્યું નામ હોઠ પર ને પછી
સર્વ નામો મને ભસમ લાગે

ત્યાં હું આવું તો ના સ્વીકારે તું
સર્વદા બીક તુજ કસમ લાગે

જો તું સામે જ હોય ચિંતા શી ?
સ્વર્ગ કે નર્ક પણ રસમ લાગે

છે પ્રતીક્ષા ‘અઝીજ’ વરસોથી
એને મળતાં મને શરમ લાગે

ગીતનો ડૂમો

કેમ પાછાં આંખથી આંસુ સરે
સપ્ત પદને જે કરે ઉપર-તળે

એક પણ કોયલ ટહુકી ના શકી
ગીતનો ડૂમો વસંતોના ગળે

ક્યારનું ચાલી ગયું છે કોણ એ
જ્યોત દીપકની હજ્યે થરથરે

કોતરેલાં નામનો મહિમા નથી
પણને ભીનાશ પણ કયાંથી મળે ?

નાવ તરતી મૂકીએ કાગળ તણી
છો નદી એમાં પછી ડૂબી મરે

વિષ અંગે કોઈ માહિતી નથી
હાથમાં સર્પો સમયના સળવળે

કાણની લગોલગા

સદીઓના સંબંધ કાણની લગોલગા
અહીં જિંદગી છે મરણની લગોલગા

સમયસાગરે ખૂબ ખાદી થપાટો
હવે મંજિલો છે ચરણની લગોલગા

તરસની અમાનત જુઓ સાચવી લે
અમે શ્વાસ છોડ્યા જરણની લગોલગા

થયો સ્પર્શ અમને લખોટીનો અમથો
પહોંચી ગયા બાળપણની લગોલગા

‘અઝીજ’ જિંદગીની આ અંતિમ કાણે પણ
ન પહોંચી શકાય એક જણની લગોલગા

પર્વ છે

એ નિયમનો એટલે ખૂબ ગર્વ છે
પ્રેમ જેવી ચીજ સર્વાસર્વ છે

બે નિસાસા ચાર દૂસરાં વર્થ છે
જિંદગીનો એટલો બસ મર્મ છે

એ પણી તો કોઈની કયાં છે જરૂર!
તું જ આવી જાય તો બસ પર્વ છે

આપણું ટકવું અહીં સહેલું નથી
આપણા ટેકો હદ્યનું દર્દ છે

એક—બે જો હોય તો ઢીક છે ‘અઝીજ’
એક જીવ, ને એપણાઓ ખર્વ છે

અમે શોધતા રહ્યા

દાખિ વિના જ દશ્ય અમે શોધતા રહ્યા
જૂઠા નગરમાં સત્ય અમે શોધતા રહ્યા

ખુદની હકીકતોની હજ કંઈ ખબર નથી
ઈશ્વર વિશેનું તથ્ય અમે શોધતા રહ્યા

દુનિયાનું ધ્યાન હો અમે એ ઈચ્છતા નથી
બસ એક એનું લક્ષ્ય અમે શોધતા રહ્યા

કયાં છે કશો જ અંત અમારી કસોટીનો
અર્જુન બનીને મત્સ્ય અમે શોધતા રહ્યા

અંતે વિદાય લઈ બધા જઈ રહ્યા છે કયાં ?
યુગ યુગથી એ અગમ્ય અમે શોધતા રહ્યા

નક્કી જ ખોઈ દીધું છે એને અહીં તહીં
વિશ્વાસનું એ દ્રવ્ય અમે શોધતા રહ્યા

કયાં ફરો છો ?

સાવ એવું કયાં કરો છો ?
પ્રેમને પોચટ ગણો છો ?

કેટલા રસ્તા ઉઘડશે
ફૂંક જો ભીતર ભરો છો

ધાવ સઘળા ઝટ રૂઝાશે
પ્રેમથી ફૂલો ધરો છો

કોઈથી બ્હીવાપણું કયાં ?
જો તમે ખુદથી ડરો છો

યાદનું ટોળું ઉમટશે
એ ગલીમાં કયાં ફરો છો ?

કપોળકલિપત છે

નામ એના બહુ પરિચિત છે
અર્થ એના ઘણા જ ગર્ભિત છે

આમ હોવાની હોડ જામી છે
આમ હોવું કપોળકલિપત છે

મૌન રહીને બચી શકાય કદાચ
શબ્દ સઘળા જ અહીયા શાપિત છે

કેમ બેઠો પલાંઠી વાળી તું ?
આમ તો છોડવાનું નિશ્ચિયત છે

લે ‘અઝીજ’ પાર ઉત્તર કસોટીમાં
આ જગત એટલે તો નિર્મિત છે

લઈને તરસ

વાદળી તું ત્યાં જ મન મૂકી વરસ
બે કાંઠે જ્યાં અહીં છલકે તરસ

હાથમાં બાજી સદા એવી ચઢે
હાર થાયે આપણી વરસો વરસ

માફ કર, બસ માફ કર, બસ માફ કર
ક્યાં કોઈ આપે અહીં એવો દરસ

ખોખો તારો ક્યાં હજુ મંડાય છે ?
એ તો રેડે છે સદા ભીનો કળશ

એક ધા રૂઝાય ત્યાં બીજો દૂરે
જિંદગી પણ એટલે લાગે સરસ

ક્યાં કશે પણ પાંખનો ફરાર છે
ચોતરફ જાણો હવાનું છે કફસ

મનના મબલખ તેજને જોયા પછી
કેટલું પાછું પડે છે આ તમસ

વ્યર્થ છે આ દોડવું તારું ‘અઝીજ’
જો, જરણ ભાગી રહ્યાં લઈને તરસ

જન્મારો હો જી

ક્યાં આરો ઓવારો હો જી
ઉતારશું ક્યાં ભારો હો જી

થોડી ઠોકર થોડાં ફૂલો
સપનાનો અણસારો હો જી

હોંચી જાશો સામી પાળે
સહેજ તમે જો ધારો હો જી

કઈ પેરે સાચવશું એને
જળ જેવો જન્મારો હો જી

એ કેડીથી ગુમ થવાનું
વારા ફરતી વારો હો જી

અટકળનો દરિયો

વ્યર્થતામાં એટલા ખૂંપી ગયા
તથ્યતાની આંગળી ચૂંકી ગયા

સાચવી છે એક ચંચળ પળ અમે
કાફલા યુગના ભલે છૂટી ગયા

એક પંખી જાડ પર બેઠું અને—
ડાળને ટહુકા વળી ફૂટી ગયા

ને પવન ભોંઢો પડી પાછો ફર્યો
ફૂલ સૌ, ભમરા બધા ચૂંટી ગયા

સુખ અહીં અટકળનો દરિયો છે ‘અઝીજ’

લાવ લખી દઉ

તારા એક એક શ્વાસ પર લાવ લખી દઉ
કોરે કોરી ઈચ્છાઓના ઘાવ લખી દઉ

દરિયો, સરવર, નઢી લખીને કરવાના શું ?
આંખોન 'ઉંડાણો સૂતી વાવ લખી દઉ

છોડ બુકાની પછી રમત હારે તો કે જે
હસતાં હસતાં લે હું સાચા દાવ લખી દઉ

હૃશમન સઘળા વત્યા છે દાના થઈને
તમે કહો તો સ્વજનતણા સૌ ઘાવ લખી દઉ

સાવ જ કોરા કાગળ લઈને કયાં લગ ફરશું ?
તીખા તીખા લીલાઇમ્યુ હું ઘાવ લખી દઉ

સહેજ સરખું ગુલાબછાયું સિમિત મળે તો
હિલ્લોળતા સાત સમંદર જાવ લખી દઉ

તે તો માંયું કેસૂડાનું ઝૂલ અમસ્તું
હું ચાહું છું ઉપવન આખું સાવ લખી દઉ